

PREFACE

1/2016

Obsah

Lukáš Bujna Editorial	3
Filip Michael Štojdl Přehlášení plzeňského biskupa CČSH	3
Tomáš Procházka Doktrína a osobnost v islámu a křesťanství	5
Tibor A. Brečka Cordóbský chalífát - ideální příklad?	8
Ivan Jirovský Orientální křesťané	9
Lukáš Bujna Evropa ve střetu náboženství, kultur a civilizací	12
Jiří Hempl Praxe pouštních otců jako lék na dnešní krizové situace	15
Filip Michael Štojdl Zápisky z maďarsko-rakouských hranic	18

Preface - revue pro duchovní obnovu a otázky víry v životě křesťanů Církve československé husitské. Vydává Teologický poradní sbor biskupa Plzeňské diecéze CČSH jako publikaci určenou výhradně pro osobní potřebu věřících.

Plzeňská diecéze CČSH, Husova 1, 301 24 Plzeň, www.plzenskadiieceze-ccsh.cz

Sazba: Vojtech Pekárik

Příspěvky zasílejte na e-mail vikariat.plzen@plzenskadiieceze-ccsh.cz.

IMPRIMATUR: + FILIP MICHAEL ŠTOJDL

Editorial

Milí přátelé, otevíráte první Prefaci v letošním roce. Rozhodli jsme se zasvětit ji aktuálním problémům, které hýbají naší společností (migrační krize, rizika spojená se šířením islámu). To by však ještě bylo málo. Od církve očekáváme nejen to, že dokáže pojmenovat palčivé problémy dneška, ale také, že nabídne když ne řešení, tak alespoň cesty, jimiž bychom se měli ubírat především my všichni, kdo o sobě tvrdíme, že jsme naději složili v Krista. Tato naděje k nám opět přichází v poselství velikonočních svátků.

Úvodním příspěvkem je prohlášení biskupa, které reaguje na nezdravou společenskou atmosféru v naší republice. Tomáš Procházka se zamýšlí nad pojetím doktríny a osoby v islámu a křesťanství. Tibor Brečka si klade otázku, zdali je konkrétní historická realita Cordóbského chalífátu příkladem ideálního soužití muslimů s nemuslimy. Ivan Jirovský přibližuje spletitou historii a spiritualitu orientálních křesťanů, kteří po staletí žijí v pozici trpěné či pronásledované menšiny. Lukáš Bujna se ptá, co vlastně dělá Evropu Evropou, jaké jsou její kulturní a duchovní základy. Jiří Hempl, doktorand HTF UK z Chebu, hledá lék na nynější krizi západní civilizace v praxi pouštních Otců. Na závěr vzpomíná Filip Štojdl na své loňské setkání s uprchlíky na maďarsko-rakouské hranici. Z tohoto setkání také pocházejí fotografie, které si na stránkách tohoto čísla Preface můžete prohlédnout.

Snad z našich textů a fotografií načerpáte podněty k přemýšlení a modlitbám. Kristus vstal z mrtvých! Vpravdě vstal z mrtvých! Aleluja!

Za redakční radu Lukáš Bujna

Prohlášení plzeňského biskupa CČSH

Se znepokojením sleduji současnou společenskou situaci v České republice a beru jako svou občanskou i křesťanskou povinnost k této situaci se vyjádřit.

Jako křesťan patřící v církvi, která sebe samu chápe jako církev národní, přijímám svůj díl odpovědnosti za naši pozemskou vlast, ve které žiji a pracuji.

Třebaže uprchlická krize dosud naši zemi přímo nezasáhla, pozoruji, jaké vášně tato krize vyvolává, jak jí zneužívají extrémistická uskupení k rozsévání strachu a nenávisti mezi lidmi, jak nejrůznější populisté chtějí na této krizi získat politické body a dosáhnout společenského vlivu.

Vnímám také, jak velice v naší zemi schází rozumná a věcná diskuse o příčinách, průběhu a možných řešeních uprchlické krize.

Taková diskuse musí vycházet z ověřitelných faktů, nikoli z předem daných ideologických stanovisek či dokonce z iracionálních domněnek a pocitů.

Vybízím na prvním místě všechny věřící v našich náboženských obcích, aby otevřeli svá srdce evangeliu Ježíše Krista, který nás právě v této krizové době volá: „Buďte milosrdní, jako je milosrdný váš Otec“ (Lk 6, 36).

Dále pak prosím odpovědné ústavní činitele, aby takovou veřejnou diskusi podporovali a sami do ní vstupovali s apelem na solidaritu s lidmi, kteří sice pocházejí z jiných kultur a národů, ale prchají před válkou a hledají u nás pomoc.

Vybízím všechna média, aby o uprchlické krizi objektivně informovala a nepřispívala k šíření xenofobie a rasismu.

Jako křesťan jsem vázán příkázáním lásky k bližnímu. Proto rozhodně odmítám paušalizující soudy, které ze všech uprchlíků dělají ekonomické migranty či dokonce rovnou islamisty a teroristy.

Odmítám také představu, že my Evropané můžeme bohatnout na úkor chudých zemí tzv. třetího světa a přitom se uzavírat přede všemi, kteří v Evropě hledají nové živobytí.

Uvědomuji si zároveň, že není v silách a možnostech Evropy postarat se o všechny tyto lidi na cestě a že naši pomoc a ochranu musíme poskytnout především těm, kteří jsou ve své domovině přímo ohroženi na životě.

Nepodceňuji rizika vyplývající z masové migrace a nezavírám oči před hrozbou radikálního islamismu. Naši občanskou společnost však bezprostředněji ohrožuje radikalizace nás samotných. Obávám se, že znovuožívají temné myšlenkové proudy z dob nacistické a komunistické totality.

Nesmíme podlehnout nacionalistickým a fašizujícím proudům, které volají po vládě pevné ruky a slibují rychlá a konečná řešení. Nesmíme zapomenout, jakou historickou zkušenost máme právě s tzv. konečným řešením, prosazovaným jménem totalitní ideologie, neslučitelné s křesťanskými i humanistickými hodnotami naší evropské civilizace.

Nesmíme dovolit, aby si roli obhájců těchto posvátných hodnot usurpovali zastánci extrémních názorů, kteří je ve skutečnosti nesdílejí, naopak je podkopávají a znesvěcují.

Upozorňuji také, že probíhající uprchlická krize a další globální problémy nás nesmí odvádět od našich domácích starostí, dopadajících leckdy i na naše nejbližší, jako jsou nezaměstnanost, chudoba, sociální vyloučení, zadluženost a bezdomovectví.

Závěrem proto vybízím rodinu církve i širokou laickou veřejnost, abychom si poctivě položili otázku, jaké reálné hodnoty vlastně vyznáváme a do jaké kulturní a civilizované společnosti chceme uprchlíky integrovat, aniž bychom odsouvali stranou všechny ty potřebné, kteří již jsou mezi námi.

Kéž do hledání odpovědí zapojíme naši dobrou vůli, zdravý rozum i lidský cit, tedy to lepší, co je v každém z nás!

Filip Michael Štojdil
biskup plzeňský CČSH

Tomáš Procházka

Doktrína a osobnost v islámu a křesťanství

Pod dojmem ohavných praktik Islámského státu v Iráku a Levantě, teroristických útoků islamistů v Paříži, Bruselu a dalších místech, či nekontrolovatelné migrace, pokusím se ukázat na podstatný doktrinální rozdíl mezi křesťanstvím a islámem pohledem teologického personalismu. Pro lepší pochopení islamismu doporučuji v češtině vyšlou knihu Luboše Kropáčka *Islámský fundamentalismus* (Vyšehrad, Praha 1996), pro pochopení rozdílů mezi kulturami islámu a demokracie studii Rogera Scrutona *Západ a ti druzí* (Barrister Principal, Brno 2007), pro pochopení současných motivů džihádu knihu Johna Graye *Al-Kaida a co to znamená být moderní* (Mladá fronta, Praha 2005). Dialog s islámem je jedna věc a dialog s muslimem věc druhá. Ne každý muslim je islamistou, ale nemůže existovat islamismus bez islámu. Jak je zřejmé, jde tady o způsoby výkladu a jejich vliv na muslimy. Základem islamismu je sunnitský, tj. doslovný výklad Koránu, který od 14. století převládl nad tzv. al-Mutazilou, racionalisticko-metaforickým způsobem výkladu, podobajícím se alegorickým výkladům Bible u církevních otců. Doslovný výklad Koránu není možný bez pomoci pozdějších textů, zejména výroků Mohameda, jeho přátel a jejich tradentů. Tak vznikala textová tradice islámu. Autorizované výroky, tzv. hadísy, mají stejně jako Korán dogmatickou platnost. Tam, kde verš nelze vysvětlit žádným způsobem, sunnita (sunna = cesta proroka) prohlásí, že výklad toho verše zná jen Bůh, a ti, kdo se snaží jej vysvětlit, jsou rozkolníci (viz Saleh: Dilema islámské rétoriky).

Toto je základ islámského fundamentalismu, jakási „*sola scriptura*“. Muslimové nemohou ortodoxii jiným způsobem řešit, protože Korán je plný nesourodých metafor, mytologických příběhů a legend. Z toho vyplývá, že jakýkoliv dialog o islámu s muslimem je zatížen zcela odlišným porozuměním. Pro muslima je kacířem každý, kdo vykládá Korán podle rozumu. Neutrální četba Koránu neexistuje. Do četby se promítá osobní interpretace čtenáře. Politické, sociální a ideologické pozadí daného čtenáře jsou proto velmi důležitým faktorem v interpretaci Koránu. To vedlo ke vzniku různých škol, proudů a sekt, což samo o sobě není špatné, naopak zdravé, ale předpokládá to nelpět na svém názoru jako na jediném správném a respektovat názory druhých. Tento faktor je rozhodující v poněkud nepřesném rozlišování muslimů na umírněné a radikální, nicméně radikalismus (džihádismus) je charakterizován právě iracionální vyhraněností názoru. Slavný americký misionář v Íránu William M. Miller připomíná, že jediným způsobem, jak přesvědčit muslima, že nemá pravdu, je dokázat mu Boží lásku v Ježíši Kristu na svém vlastním vztahu k němu (viz Miller: *A Christian's Response to Islam*). Novodobá konfrontace islámu se Západem - neboli střet civilizací a kultur, jak píše Samuel Huntington - proto představuje ohromnou duchovní výzvu zejména pro křesťanské církve působící v pokřesťanské sekularizované Evropě. Troufám si tvrdit, že je to právě renesance křesťanské identity, kterou Západ potřebuje, pokud chce zachovat své lidskoprávní hodnoty a demokratické instituce. Ty totiž byly

vytvořeny z vrcholně středověké syntézy řecké filosofie, biblické etiky a římského práva. Tyto hodnoty je nutné bránit, protože se netýkají jen Západu a jeho kulturní identity, nýbrž celého lidstva a mohou z nich mít užitek i sami muslimové. Ozbrojený boj s terorismem (násilím ve jménu boha) je bohužel nutný, protože tváří v tvář nejhorší dehumanizaci - v biblickém pojetí řecky *to bdelygma tés erémóseós*, hebrejsky *šiqqúć mešómém*, česky *ohavnost zpusťování* (Mk 13, 14; Dan 11, 31) - není dostačující nastavit po křesťánsku druhou tvář. Například Alžířané a Maročané, kteří bojovali ve II. světové válce po boku Francouzů, se po skončení francouzské koloniální nadvlády v Maghribu vystěhovali legálně do Francie, protože doma by je coby „zrádce“ čekala poprava. Francie druhou tvář již nastavila tím, že je přijala. Po třech generacích má Francie patnáctimilionové etnikum evropských muslimů se vším, co k tomu patří, včetně radikálních výkladů islámské víry a s tím spojených excesů. Islám v Evropě však není jen jakýmsi „trestem“ za koloniální imperialismus, nýbrž i přirozeným důsledkem porodnosti a migrace. Sřetnutí kultur se nelze vyhnout. Pro vítězství svobodného rozumu nad totalitou všeho druhu (islamistickou nevyjímaje) bude mít rozhodující význam utrpením zocelený, poučený a nadkonfesní návrat Západu k pravé ježíšovské identitě: *"Zůstanete-li v mém slovu, jste opravdu mými učedníky. Poznáte pravdu a pravda vás učiní svobodnými"* (Jan 8, 31n).

Charakteristickým, leč nejméně žádoucím průvodním jevem sřetnutí kultur na straně obyvatel Západu, je strach z neznámého nebezpečí, tj. xenofobie, ve vztahu k islámu tzv. islamofobie. V personalistické husitské teologii je jakýkoliv strach derivací strachu před smrtí. Strach je známkou nezralé osobnosti (Z. Trtík). Osobnost se stává zralou vědomým přijetím nutnosti utrpení a smrti ve svém životě. O to se

snažili mnozí myslitelé, např. na východě tomu dal srozumitelnou podobu Buddha. Biblická tradice tento strach překonává vírou v Boha, který je láska a dává člověku naději na věčnost. Myšlenka překonání smrti, doslova vítězství nad smrtí, se v křesťanství stává skutečností v osobě a díle Ježíše Krista. Jeho kříž a vzkříšení mají existenciální přesah směrem k nám.

Pro dialog s muslimem je důležité stát na tom, že lidská osobnost (*psyché, zoé*) si zachovává svou cenu i ve hříchu, protože osobním vztahům smíření, lásky, spravedlnosti a odpuštění dává Ježíš přednost před vzorným plněním kultických a obětních povinností a předpisů (Mt 5, 23n). Toto je dalším základním rozdílem v pojetí víry mezi křesťanstvím a islámem. Ježíšovo „osvobození člověka z otroctví rituálů“ (viz Ratzinger: *Ježíš Nazaretský, 1. díl*) je pramenem novodobé díkce občanských práv a svobod v právním řádu moderních demokratických států. Je třeba zdůraznit hodnotu lidské osobnosti pro liberální demokracii jako myšlenkový úzus civilizace, která nehledě na svůj odklon od tradičního křesťanství považuje jednostranné výklady Koránu, vybízející k násilí na „nevěřících“ za nepřijatelné a nebezpečné.

Ve světle liberálního pojetí lidské důstojnosti si lze klást otázku po smyslu islamizace. Z teologického hlediska je jistě chvályhodný důraz na oddanost Bohu (arabský kořen slova muslim = oddaný), ovšem problém spočívá ve výkladu, kdy je lidská důstojnost (osobnost) přiznána pouze muslimovi (viz Saleh). Tento výklad je defektní nejen vůči biblickému (např. Ř 1, 16) a sekulárnímu (Listina základních práv a svobod, čl. 1) chápání člověka, ale i vůči koránskému (Súry 2, 256; 5, 8; 60, 7; 6, 107 atd.). Islamismus považuje právo šaría, které umožňuje trestat nemuslimy, za boží zákon. Korán před tím varuje. Z hlediska tradiční

islámské víry je však nemyslitelné, aby Korán vykládal nemuslim. Etické dilema islámu mezi ortodoxií a racionalismem si musí vyřešit sami muslimové. Západu to nepřísluší řešit, může však muslimy na toto dilema upozorňovat.

Odhlédneme-li od tematizovaného násilí ve jménu Boha, které je zcela odsouzeníhodné nerozdílně napříč náboženstvími, dojde na otázku misijního principu. Z hlediska husitské teologie je nepřipustné vést misií nátlakem. Stejně tak je nutné vymezit se proti veškerému nucení ke konverzi (např. v ideologii islamismu) a odsoudit historickou praxi církví v tomto směru. Měřítkem skutečné misie je pro husitskou teologii úcta k osobnosti druhého, chápaná jako nepředmětný vztah, ve smyslu Ježíšových výroků: „*Ne tak bude mezi vámi: kdo se mezi vámi chce stát velkým, buď vaším služebníkem; a kdo chce být mezi vámi první, buď vaším otrokem*“ (Mt 20, 26n). „*To je mé přikázání, abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás*“ (J 15, 12). A konečně: „*Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy jednejte s nimi; v tom je celý Zákon, i Proroci*“ (Mt 7, 12).

Nelze přistoupit na názor, rozšířený v muslimském světě, že pozdější „slovo Boží“ či proroctví nahrazuje slovo předchozí, čili že Korán nahradil Bibli, nebo že starší koránské verše jsou zneplatněny mladšími. K čemu by potom byla všechna předchozí zjevení? Bůh by byl v takovém případě zcela podřízen lidskému mínění. V náboženském radikalismu se skrývá dobře maskovaný ateismus, odpadnutí od Boha. To je zjevné především v legitimizaci násilné smrti. Interpretace rituální vraždy jako Boží pomsty není pouhou aplikací válečného práva, nýbrž zároveň bezprecedentním zneužitím náboženství. Smrt zde není přechodem (*hé hóra metabé*, Jan 13, 1), ale výstražnou likvidací, zastrásováním a zneužitím smrti samotné. Ježíš naopak říká: „*Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel*

jsem zrušit, nýbrž naplnit. Amen, pravím vám: Dokud nepomine nebe a země, nepomine ani jediné písmenko ani jediná čárka ze Zákona, dokud se všechno nestane. Kdo by tedy zrušil jediné z těchto nejmenších přikázání a tak učil lidi, bude v království nebeském vyhlášen za nejmenšího“ (Mt 5, 17-19). Jak vidno, dokonce ani za porušení Zákona nechce Ježíš nikoho trestat, ani zabíjet, ale upozorňuje na eschatologické důsledky.

Každý člověk je z hlediska osobnosti Božím obrazem a je Bohu drahý bez ohledu na to, jaké náboženství vyznává. Proto by neměl být nikým zesměšňován ve jménu svobody slova (viz kauza francouzského satirického časopisu Charlie Hebdo), ale ani perzekvován ve jménu jakéhokoli boha. Pokud jde o pokojné soužití osobností různých vyznání, o kterém se zmiňuje i Korán, musí jít vždy o důstojný oboustranný vztah. „*Lidská osobnost je poznávacím, tvůrčím, radujícím se a trpícím střediskem celého světa. Bez osobnosti by svět vůbec nebyl uvědomován, nikdo by o něm nevěděl. Osobnost dále tvoří ve světě nové hodnoty, které povznášejí člověka nad pouhou přírodu ke kultuře a civilizaci. Osobnost je však také schopna radosti a utrpení. Utrpení patří k hlavním rysům osobnosti (...). Pro utrpení zaslouží si osobnost největší úcty ze všeho na světě (...). Vše musí sloužit růstu a životu osobnosti. Nesloužit-li, je to nesprávné a proti Boží vůli*“ (Z. Trtík: Cesta k Bohu). Jestliže nějaké chování degraduje lidskou osobnost a ničí její charakter, není možné tímto chováním oslavovat Boha, jehož je člověk obrazem.

Bůh je zdrojem a smyslem lidského života i posledním zaujetím, cílem a důstojností lidské osobnosti: „*V osobním vztahu důvěry a lásky k Bohu v duchu Ježíšově dosahuje člověk zralosti své osobnosti, Božího synovství, spásy, čili Božího království*“ (Trtík, op. cit.). Jakýkoli náboženský systém, v němž je doktrína nadřazena lidské osobě, potažmo ochraně lidského života, degraduje osobnost samotného Boha na prostředek k vynucování poslušnosti. V tom spočívá tragika náboženství.

Tibor A. Brečka

Cordóbský chalífát - ideální příklad?

Na úvod bych rád předeslal, že nejsem profesí historik, proto prosím neočekávejte vyčerpávající historický příspěvek na toto téma. Spíše jde jen o malé zamyšlení nad tímto již neexistujícím státním útvarem, a to zejména z pohledu soužití různých náboženství. Toto krátké zamyšlení si tedy rozhodně nečiní nárok honosit se titulem „vědecké práce“, spíše jde o určité zamyšlení pseudohalíkovského typu.

Cordóbský chalífát existoval mezi lety 929 – 1031 A. D., rozkládal se na zhruba polovinu Pyrenejského poloostrova a byl ovládán muslimy. Někdy se o něm hovoří jako o jedné z nejvyspělejších zemí tehdejšího světa, jak po stránce ekonomické, tak i kulturní. Bývá dáván za příklad klidného soužití křesťanství, judaismu a islámu.

Podívejme se na rozložení populace: zpočátku zde byli minoritou sami muslimové, ale i přesto zastávali vrcholné funkce, zejména nábožensko-politické či vojenské. Židé tvořili asi 10 % populace a majoritu představovali katoličtí křesťané vizigótského ritu. Nejvyšší sociální posty zastávali muslimové, pak následovali židé a nakonec křesťané. Křesťané a židé (kteří se věnovali poněkud obchodu) neměli politická práva a museli platit muslimům tzv. džizju, tedy daň z hlavy, která byly používána na financování války s křesťanskými královstvími na severu. Samozřejmostí byla jasně nadřazená pozice muslima nad křesťanem a židem, jak ji dobře známe z Koránu a jak ji upravuje právo šaría (muslimovo slovo platí více než slovo křesťana, tresty za stejný delikt jsou diametrálně odlišné atd.). V 11. století je již téměř 70 % populace muslimského vyznání.

Chalífát prosperoval do konce 10. století, pak nastal postupný úpadek a nakonec zánik. Profitoval zejména z obchodu, neboť díky svému strategickému umístění byl významnou křižovatkou obchodních tras. Dalo by se říci, že sám téměř nic jako primární výrobce nenabízel.

Nemohu se ubránit srovnání s jiným, v současnosti existujícím útvarem, a tím jsou Spojené arabské emiráty. V SAE je pouze 13 % obyvatel státními příslušníky (buď se zde narodili, nebo zde žijí alespoň 20 let, nikdy nespáchali zločin a mluví plynule arabsky). Ostatní jsou přistěhovalci z různých zemí světa (kteří samozřejmě nemají stejná práva jako oněch 13 %). Jedná se o převážně (77 %) muslimskou zemi, 10 % jsou křesťané (samozřejmě pouze přistěhovalci, nikdo se státní příslušností není křesťan, evangelizace je zakázána, konverze z islámu je zakázána, křesťan se nesmí oženit s muslimkou) a pak různá další náboženství. Ekonomika je téměř zcela postavena na vývozu ropy.

V obou těchto útvarech nejde o soužití různých náboženství, ale o podřízení se jedinému náboženství. Ani jeden z těchto útvarů sám nic významného nevyprodukoval, zisky měl spíše z činnosti svých podrobených poddaných. Každý z těchto útvarů vyznával v plnosti pouze islám, vše ostatní trpěl jako nutné zlo. Křesťané prostě byli (a v SAE stále jsou) do určité míry lidmi druhé kategorie.

Myslím, že příklady Cordóbského chalífátu v minulosti, tak SAE v současnosti, celkem jasně ukazují, jak může soužití islámu a křesťanství vypadat. Nemůže jít o rovnocennou

pozici, která se zdá sekulárnímu postmodernímu člověku naprosto přirozená.

Nezapomínejme, že my Evropané jsme vyšli z křesťanské tradice, která nás učí, že lidé jsou

si rovni před Bohem i ve svých právech a povinnostech. Proto se držíme této tradice, abychom se v budoucnu nestali součástí chalífátu a lidmi druhé kategorie.

Ivan Jirovský

Orientální křesťané

V západních ekumenických kruzích existovalo jisté zmatení ohledně správného pojmenování rodiny církví, mezi něž patří Koptská pravoslavná, Syrská pravoslavná, Arménská apoštolská a Etiopská pravoslavná. Církevní historici je nazývali jako nechalkedonské, předchalkedonské, monofyzitské, starobylé východní atd. Tato označení mají různé historické a teologické konotace. V současné době se ujalo označení východní pravoslavné církve, nebo orientální ortodoxní církve (angl. Oriental Orthodox). K této rodině církví se ještě někdy řadí Pravoslavná církev Indie a Asyrská církev Východu (nestoriáni). V chápání těchto církví je slovo pravoslavné (ortodoxní) namísto, protože se cítí být součástí velké pravoslavné rodiny, s níž sdílejí některé společné teologické, liturgické a spirituální tradice. Z pohledu klasického pravoslaví, jak ho známe u nás, je však takové označení problematické, protože tyto východní církve neuznávají sedm všeobecných sněmů. V angličtině se příhodně rozlišuje Oriental Orthodoxy a Eastern Orthodoxy, jež se používá pro pravoslaví byzantské tradice.

Historie orientálních církví se odvíjí od samých prvopočátků křesťanství. Byly založeny přímo apoštoly nebo jejich následovníky. Apoštolský původ hrál vždy zásadní roli v jejich sebepochopení, misijní aktivitě i teologickém myšlení. Apoštolské kérygma nebylo redukováno na „depositum fidei“,

poklad víry, který se pouze přenáší, ale stalo se živoucí skutečností zahrnující všechny sféry církevního života. Apoštolský původ není vnímán jako nějaká značka nebo zdroj pýchy, nýbrž jako impuls pro nehlubší naplnění Kristova poselství. Dějiny těchto církví jsou toho nepřetržitým svědectvím. Teologie orientálních církví je biblická a patristická. Teologii nechápu jako intelektuální disciplínu, ale jako živoucí dialog s Bohem a světem. Teologie nachází svůj výraz v liturgii a spiritualitě. Je doslova vtělená do církevní mystiky a spirituality. Teologie tak zasahuje každý aspekt církevního života.

Věřoucná pozice východních církví (s výjimkou nestoriánů) se zakládá na učení prvních třech ekumenických koncilů: nicejského (325), konstantinopolského (381) a efezského (431). Na těchto koncilech se formuloval vzájemný poměr dvou přirozeností Kristových, božské a lidské. V jakém smyslu byl Ježíš Kristus zároveň Bůh i člověk? Jak správně chápat tuto formulaci Nicejsko-cařihradského vyznání? Během těchto koncilů se vyostřily spory dvou významných teologických škol - antiochijské a alexandrijské. Antiochijská teologická škola rozlišovala božskou a lidskou stránku Ježíšovu až k hranicím jejich oddělenosti (tzv. dyofyzitismus). Patriarcha Nestorios byl zastáncem tohoto názoru. Na druhé straně stála alexandrijská teologická škola, jejímž představitelem byl patriarcha Cyril Alexandrijský. Ta zdůraznila spojení obou přirozeností tak těsně, jako by božská přirozenost zcela absorbovala přirozenost lidskou (tzv. monofyzitismus). Na koncilu v Efezu zvítězil

patriarcha Cyril, ale spor vyřešen nebyl. Teprve další koncil, svolaný do Chalkedonu roku 451, našel formuli, v níž je Kristus označen jako jediný ve dvou přirozenostech nesmíšeně, neproměnně, nerozděleně a nerozlučně. Tato formule, kterou uznala jak byzantská tak latinská církev, ve východních církvích uznána nebyla.

Teologické myšlení orientálních církví bylo zásadně ovlivněno alexandrijskou školou. To byl také důvod pro odmítnutí chalkedonského koncilu a jeho christologických definic stvrzujících existenci dvou nerozdílných a nesplyvajících přirozeností v jedné osobě Ježíše Krista. Tvrzení, že Kristus má dvě přirozenosti, bylo pro ně přehnaným zdůrazněním duality v Kristu a oslabením jednoty jeho osoby. V současné době odmítají klasickou monofyzitskou pozici Eutychovu, který tvrdil, že Kristovo lidství bylo pohlceno jeho jedinou božskou přirozeností. Dávají přednost formulaci Cyrila Alexandrijského: „jedna přirozenost vtěleného Slova“. Závěry chalkedonského sněmu odmítla značná část křesťanů v byzantské říši. Mocenský tlak, který vyvíjela Byzance zejména na Egypt, ale i na Sýrii, vedl v budoucnu k osamostatnění těchto církví.

Během mnoha staletí teologických sporů mezi stoupenci a odpůrci Chalkedonu však východní církev neochvějně trvala na své věrnosti apoštolským tradicím a na učení raných církevních otců. Závěry prvních třech ekumenických koncilů pokládaly vždy za neotřesitelný základ křesťanské víry. Jejich charakteristické rysy - důraz na trojiční učení, christologii Logu, jednotu Kristovy osoby a mystiku - se v průběhu dějin příliš nezměnily. Jejich věroučné pozice také ne. Učení o Kristově osobě zůstalo stále stejné, i když se stávalo předmětem různých reinterpretací. Třebaže východní církev ve svém sebepochopení náleží k jedné rodině pravoslavných církví, nejsou od roku 451 v plném společenství s pravoslavnými církvemi byzantské tradice. Vztahy těchto dvou skupin církví byly provázány po staletí konfrontací i dialogem, odcizením i hledáním jednoty. Ale duchovní společenství a vnímání toho, že jsou součástí jedné společné ortodoxní tradice, nebylo nikdy úplně ztraceno. Obě skupiny církví pokračovaly svoji

cestou, snažily se udržet svoji ortodoxní víru neporušenou a učinily několik pokusů manifestovat svoji jednotu. Dějiny vztahů orientálních církví s Římem charakterizovala rostoucí tenze zejména po období křížových výprav a po následných aktivitách katolických misionářů na Středním východě. Kontakty mezi východními církvemi a protestanty se začaly rozvíjet od 18. století. Je smutnou pravdou, že vznik uniantských katolických církví, existujících paralelně s tradičními strukturami církví východních, jenom prohloubil odcizení křesťanského Východu.

Východní církve byly popisovány západními historiky jako naprosto izolované od ostatního křesťanského světa. Jako jakési zbytky, které jsou rády, že přežívají. Jistěže východní církve musely často bojovat o přežití a i v současné době na některých místech zoufale bojují s islamistickým terorem. To vše musíme chápat v patřičném historickém kontextu. Na rozdíl od Západu bylo tragickým údělem orientálních křesťanů prakticky neustálé pronásledování a masakry ze strany Byzance, Persie a samozřejmě i od muslimských Arabů a Turků (Osmanů). Pronásledování měla trvalý vliv na jejich život, teologii i spiritualitu. Mučednictví se stalo charakteristickou odpovědí jejich víry. Je pozoruhodné, že kříž, autentický výraz jejich křesťanské existence, je nevedl do stavu sebeuzavřené stagnace. Navzdory všem utrpením neustávaly snahy o obnovu a úsilí o další misie. Je pravda, že tento aspekt byl často zastiňován rigidním konzervativismem a snahy o obnovu někdy nedošly naplnění ve složitých historických podmínkách. I tak obnova v liturgii, mnišství, diakonii a dalších oblastech postupovala. Tradice jsou stále dominantní, ale vitalita starobylých církví se projevuje rovněž. Například na mnoha místech se obnovuje mnišství jako zdroj spirituality a diakonie. Zlepšuje se vzdělávání laiků, například nedělní školy v Egyptě a teologické semináře těchto církví patří k nejkvalitnějším na světě. Východní církve byly od počátku misijně velmi aktivní. Hrály klíčovou roli v expanzi křesťanství za východní hranice byzantské říše. Ve skutečnosti to bylo zásluhou těchto církví, že křesťanství se šířilo

z Alexandrie na jih, z Arménie na sever a z Antiochie až na Dálný východ. Alexandrie, Antiochie a Arménie nebyly jenom centry křesťanského myšlení a kultury, ale také centry křesťanské misie a evangelizace. V průběhu staletí, jak se měnily historické podmínky, byla tato aktivita silně utlumena, ale nikdy úplně neustala. Proto je nesprávné se domnívat, že jediným zájmem těchto starobylých církví bylo pouhé přežití. V dnešní době sílícího islámského a hinduistického fundamentalismu hledají nové metody a formy evangelizace. A mají pro to ideální předpoklady. Vždy se nacházely obklopeny nekřesťanským prostředím, ale zároveň jsou v něm doma.

Východní církve mají pravděpodobně ze všech církví nejbohatší a nejrozmanitější vyjádření křesťanské víry. Přejala a christianizovaly mnoho tradic předkřesťanské éry.

Ať už to jsou židovské, arabské, africké či indické zvyklosti, které pronikly do života těchto církví a nabyly křesťanský charakter. Proniknutí křesťanské víry do místních kultur představuje jedinečný fenomén inkulturace. Křesťanská víra se k vyznavačům těchto církví dostala skrze jejich vlastní tradice a národní identitu. Jak protikladné je to k tomu, co známe z dějin evropského kolonialismu! Je oprávněně hovořit o „reinkarnaci“ křesťanské víry. Nejde totiž o zvnějšku importované církve v Africe, na Středním východě či v Indii, nýbrž jsou to skutečně africké, koptské, arabské, indické či arménské církve. Východní církve žily v každodenním kontaktu s judaismem, islámem a hinduismem. Během staletí koexistence si vyvinuly spřízněnost myšlení a způsobu života. I nadále sdílejí stejnou historii, kulturu a osud se svými sousedy. Doufejme, že tomu tak bude i nadále.

Lukáš Bujna

Evropa ve střetu náboženství, kultur a civilizací

I. Migrační krize a kulturní identita Evropy

Proč zástupy lidí z afrických i asijských zemí touží po azylu právě v Evropě? Co je na Starém světě přitahuje? My, kteří žijeme v srdci Evropy, si mnohdy ani neuvědomujeme, že máme to štěstí žít v relativně dobře fungující a prosperující společnosti. Tím netvrdím, že nemáme své problémy a nedostatky. Stačí však srovnat si je s katastrofálními poměry, v nichž musí živořit masy lidí v severní Africe nebo na Blízkém východě. Bohatá Evropa se z jejich perspektivy jeví jako rajský ostrov uprostřed pekla beznaděje.

My víme, že rubem západoevropského blahobytu je ohromná zadluženost. Chléb vydlužený byl sice upečen ze stejné mouky jako ten poctivě zakoupený, ale kde vzít jistotu, že mi na další bochník ještě někdo půjčí, zvláště když jsem si zvykl na tlusté krajíce? Naše hospodářské potíže však vypadají bezvýznamně pro člověka přicházejícího z totalitního či zhrouteného státu, kde peníze nemají valnou hodnotu, kde se nic nevyrobí, kde vládne politický útlak či přímo zuří válečné konflikty, kde je téměř nemožné najít slušně placenou práci nebo zaplatit dětem kvalitní vzdělání.

Nejde tu však jen o hospodářské bohatství. Evropa ještě pořád vyzařuje i kulturně. Mnozí lidé od Alžírsko po Pákistán vědí, že Evropa je místem, kde si můžete domluvit rande, aniž by vás příbuzní ukamenovali či polili kyselinou. Doslechli se, že v Evropě nemusí povinně chodit do mešity, že je tam svoboda vyznání, ba dokonce i svoboda žít bez vyznání.

Předpokládají, že evropské školství nestojí na memorování veršů z Koránu, nýbrž na exaktních a humanitních vědních oborech. Fandí evropským sportům. Poslouchají západní hudbu (tajně a potichu). Vědí i to, že v Evropě si mohou zvolit svou politickou reprezentaci, nikoli hrbít hřbet před orientálním despotou, případně se třást strachem před zfanatizovanými maniaky, jejichž zálibou je řezání hlav a sexuální zotročování. Proto k Evropě vzhlížejí. Kvůli vidině Evropy jsou ochotni zaplatit poslední halíř gangům pašeráků a riskovat utopení ve vlnách Středozemního moře.

Pokud se do Evropy skutečně dostanou, zjistí záhy ještě něco jiného. Že zdejší intelektuální ovzduší je přiotrávené ideologiemi, které evropskou kulturu a civilizaci nenávidí či jí pohrdají. Všimnou si, že leckterá vlivná evropská osobnost si libuje v sebemrškačství a viní Evropu ze všech zločinů, co se kdy v dějinách odehrály, takže to skoro vypadá, že evropský Západ by se měl omluvit i za vymření neandertálců a mamutů. Vše, z čeho Evropa během staletí vyrostla - ať už biblická víra a etika, antická filosofie a právo, renesanční humanismus, osvícenská racionalita - je nepochopitelně odhazováno, beztrestně uráženo a zesměšňováno, čemuž se ještě tleská. Za pokrok se označuje zarputilé odmítání tradičních hodnot a sebevražedná otevřenost všemu, co je s těmito hodnotami neslučitelné.

Taková Evropa nedokáže nově přichozím nabídnout inspirativní myšlenky a vize. Nezjedná si u nich respekt ke svým zákonům a

společenským normám. Nenabídne jim šanci podílet se na své vyspělé civilizaci, protože po nich nežádá, aby ji přijali za vlastní. Netrvá na tom, aby se naučili jazyk, vzdělali se, osvojili si evropské kulturní chování a pracovní morálku. Nesdělí jim jasně, že náboženství a zvyklosti, které si přinesli, nesmí vnucovat většinové společnosti, ale mohou je praktikovat v soukromí, pokud se neprotiví evropským zákonům a mravům. Taková Evropa už nevyzařuje, nýbrž zhasíná.

Domnívám se, že současná migrační krize do značné míry vyplývá z nedorozumnění, protože ona Evropa, po níž všichni ti lidé na cestě touží, pomalu přestává existovat. A to jak v rovině ekonomické, tak především v rovině kulturní. Dochází nejen k odtržení od kořenů, ale přímo k jejich zapření. Je vskutku zahanbující, pokud nějaký chudý Eritrejec z azylového centra věří v Evropu víc než dejme tomu akademický intelektuál ze Sorbonny.

Zároveň lze pozorovat zvláštní úkaz. Přestože Evropa zhasíná, v očích mnoha lidí stále září jakousi setrvačnou silou svého úžasného a velkolepého kulturního dědictví, jemuž celý svět vděčí opravdu za mnoho. Hýčkám si naději, že dokud tato doznívající síla působí, není Evropa ztracena. Budoucnost je nejistá, ale tato nejistota znamená alespoň jedno: nikde není dáno, že se osudově naplní všelijaké apokalyptické předpovědi. Stále je možný návrat k pramenům, jen je potřeba najít k nim dávno zapomenutou cestu.

II. Strach z islámu a vábení totality

Už už se zdálo, že křesťanství má v českých zemích na kahánku, ale tu pojednou pozvedli noví Boží bojovníci poněkud zaprášený praporec víry. Nejen pravicoví extrémisté mají plná ústa řečí o křesťanské civilizaci a jejích hodnotách. Otázkou je, co vlastně o křesťanské víře doopravdy vědí. To ale není důležité.

Poselství evangelia se špatně hlásá z tribun a nehodí se k rozdmýchávání vášně, hněvu, strachu a nenávisti, což jsou přesně ty ingredience, s nimiž pracují agitátoři a demagogové všeho druhu. Vystačí si s lacinými hesly: Kříž proti půlměsíci. Ježíš proti Mohamedovi. Hospodin proti Alláhovi.

Strach z islámu probouzí v Česích dávno pozapomenuté propojení národovectví s povrchním křesťanským folklórem. Křesťan ale nemá strach z islámu. Křesťan se bojí pouze Boha, svého Boha. Bázeň Boží (bohobojnost je podle Bible počátek moudrosti) vede věřícího člověka k tomu, že jisté věci dělá a jiné zas nedělá, že k jistým věcem chová úctu a k jiným zas odpor. Bázeň není totéž co strach. Křesťan nemá z Boha strach, protože mu důvěřuje a miluje ho. Kristus nám totiž zjevil Boha, který je Láska. A právě před tajemstvím lásky cítíme posvátnou bázeň. Je to tajemství, které nás nekonečně přesahuje a je nad naše omezené chápání, ale zároveň jsme Kristem zvaní do něho nahlédnout a mít na něm osobní účast.

Je naprosto nepřijatelné, aby se křesťanství dovolávali všichni ti stoupenci vlády pevné ruky, kteří svou politickou kariéru budují na vytváření obrazu nepřítel, jehož je potřeba nenávidět až za hrob (cikána, teplouše, mohamedána, židáka...). Proti tomu se církve bez rozdílu konfesí musí jednoznačně vymezit. Křesťanství není náboženství nenávisti, nýbrž lásky. V tom je jeho síla, i když podle některých spíše slabost. Jak bojovat zbraněmi lásky proti moci zla? V této souvislosti si stačí připomenout křesťanské mučedníky v římských arénách, rozsápané dravou zvěří pro pobavení pohanského davu. Podlehli, ztratili život, ale přesto zvítězili. Křesťanskou víru se nepodařilo zničit. Kdežto z říše římské zbyly rozvaliny. Slabost Boží je silnější než lidé, jak napsal apoštol Pavel. I Kristus zvítězil skrze kříž.

Církev se musí postavit nábožensky podbarvenému nacionalismu, rasismu a xenofobii mimo jiné i proto, aby nezapomněly na svá historická selhání. Samy občas v minulosti podléhaly nenávisti a dávaly se do služeb totalitních autoritářských režimů, které s křesťanskou láskou neměly nic společného. Z těchto hříšných mesaliancí, při nichž docházelo k popírání samotné podstaty Kristova učení, se naštěstí církev většinou poučily. Tedy až na ruskou pravoslavnou hierarchii, jež podporuje Putinovy války na Ukrajině a v Sýrii.

Mohu mít obavy o budoucnost Evropy, budoucnost českého národa, budoucnost svých

dětí. To je přirozené, protože mi není lhostejná moje rodina, moje církve, moje vlast. Nebojím se však o budoucnost křesťanství, protože je to víra Boží a Bůh si stále povolává ty, kdo půjdou po úzké cestě Ježíše Krista. I kdyby všichni křesťané od víry odpadli, či naopak se všichni stali mučedníky pro víru, křesťanství by přesto nezmizelo z tváře země. Což Kristus neřekl, že Bůh si může vzbudit své děti třeba i z kamení? Kamenných srdcí je všude dost, takže budoucnost paradoxně nevypadá až tak beznadějně!

Jiří Hempl

Praxe pouštních otců jako lék na dnešní krizové situace

Společnost se nachází v krizi. Tuto skutečnost si uvědomuje a ví, že krizovou situací je potřeba řešit. To je pozitivní. Nespokojenost plyne z obav z budoucího vývoje a možných nebezpečí. Proto vznikají snahy na mnoha úrovních hledat cestu, jejímž prostřednictvím by se zachoval budoucnostní ráz světa i jednotlivých národů.

Nicméně je nutné zamyslet se také nad kořeny současné netoliko jedné krize, ale mnoha krizí. To proto, že se můžeme bavit o krizi ekonomické, společenské, ekologické, ale i krizi v neschopnosti najít společné řešení, ba dokonce krizi církevní, krizi vztahové a konečně také krizi osobní.

Současné snahy o řešení krizí spíše reagují na současný neutěšený stav s ohledem na vize, které máme do budoucna. A velmi často tyto snahy nalézt různá řešení jsou výrazem obav a strachu o ony jistoty a bezpečí, do nichž klademe své naděje. A vezmeme-li v úvahu soudobé společenské trendy, jedná se především o blahobyt, prosperitu, neomezenou osobní svobodu (velmi často na úkor ostatních), jednotnou Evropu a snahu o nalezení jakéhosi modu vivendi v současné multikulturní společnosti.

Ona krize nás může vést k úvahám: Čím to, že se nacházíme tam, kde se nacházíme? Jenže musíme si nalít čistého vína. Za stav světa či společnosti může sám člověk a jeho jednání; v neposlední řadě také jeho dějinná rozhodnutí v minulosti. Tento fakt poukazuje na to, že stav světa, v němž žijeme, velmi úzce souvisí s tím, jaký člověk je a jak smýšlí. A na tom, jaký je

člověk dnes, jak se chová a jedná, závisí také jeho vlastní budoucnost. Nejenom jeho, nýbrž celé společnosti, zejména jeho okolí. Je zákonité, že důsledky našeho aktivního jednání se nám vrací jako bumerang, anebo mají sekundární, mnohdy netušené důsledky. Člověk - a tedy i celá společnost - se rázem ocitá v situaci, ve které vůbec nechtěl být, ale kterou musí řešit. A to je podnět pro hledání cesty, která nebude pouze spirálovitým opakováním mnoha řešení vedoucí pouze ke kumulativnímu procesu, kdy dané řešení ještě spíše podpoří neuspokojený stav věcí.

Existuje ale způsob, kterým bychom mohli předejít onomu cyklickému kumulativnímu vršení problémů? Pokusím se zde v náznacích poukázat - či lépe - přiblížit nauku pouštních Otců, kteří se podle mého názoru dotkli jádra věci. Ačkoli žili ve 4. století našeho letopočtu, jejich odkaz je platný dodnes, neboť ve své podstatě je nadčasový. A mnoho principů můžeme uplatnit v našich životech i dnes.

Ačkoli je jejich nauka inspirována antickou filosofií a askezí, přeci jenom jejich nauka má biblické kořeny a obsahy. Křesťanská askeze v pojetí Otců znamená návrat k pravé neporušené přirozenosti člověka. Je to cesta k celistvému zdraví člověka, jejímž žitým archetypem je sám Ježíš. Život Otců (a jistě i Matek) lze vnímat jako existenciální hledání Božího království, na které Ježíš poukazoval nejenom svými slovy ale i životem. Jejich snahou bylo nalézt takový stav, který by předjímal přítomnost Božího království. A našli jej.

První systematik životní praxe pouštních Otců, Evagrius, našel vazbu mezi Božím královstvím a vnitřním stavem člověka. Nazývá ji *apatheia*, což v našem slovníku 21. století můžeme přeložit jako „duševní zdraví člověka“. Tento stav můžeme vnímat jako vnitřní nerozrušenost či stabilitu navzdory podmínkám, které nemůžeme ovlivnit (organické, genetické, psychosociální, politické, ekonomické atd.). A člověk, který je vnitřně vyrovnaný, nerozrušený, stabilní, je schopen dle Evagria zažívat Boží království již zde na zemi. Ovšem pomůžeme si ještě pojmem čisté srdce, který si vypůjčíme od Jana Kasiána. Také on tento pojem propojuje s Božím královstvím. V tomto smyslu pak můžeme hovořit o morálním a bezelstném člověku a jeho duchovní integritě.

Avšak tento vnitřní stav může být porušen, jestliže člověk začne upřednostňovat sebe sama na úkor jiných. Otcové tak hovoří o základních oblastech či projevech lidského života, jejichž prostřednictvím se člověk stává vnitřně nesvobodným. Jedná se o uspokojování vlastních přirozených potřeb, např. v oblasti sexuálního života, vlastnictví atd. Dále jde o hněv a smutek. Existuje i přirozený hněv ve smyslu odstraňování toho, co brání v dosahování cílů, které si člověk vytyčil. Známe samozřejmě i přirozený smutek jako vyjádření lítosti nad špatnostmi. Zde se otevírá cesta k nápravě. Zažívat určité zadostiučinění ze strany společnosti je také potřebné, aby člověk mohl být sociálně aktivní. Uspokojení či neuspokojení může vést ke smutku, hněvu, pýše, anebo také jakési duchovní malátnosti či lenosti.

Každou z oblastí či projevů lze považovat za přirozenou oblast lidského života, která napomáhá člověku zvládat svůj život, být prospěšný bližním a pomáhá mu při správě země. Jsou to také nezbytné aspekty v uspokojování lidských potřeb, aby člověk

mohl plnit jemu Bohem svěřený úkol. Uspokojování jakékoli potřeby je tedy přirozená záležitost. Avšak v momentě, kdy se každá z těchto přirozených potřeb člověka vymkne přirozenému uspokojování a je realizována na úkor bližního, když bližního vnímám jako překážku, anebo zdroj mého uspokojení, pak lze hovořit o nepřirozeném projevu člověka, který ovlivňuje jeho jednání a chování. Takové jednání můžeme nazvat vášní či neřestí. Vášně pak v onom řeckém pojetí (*pathos*) znamená duševní nemoc, která člověka ochromuje a vnitřně deformuje jeho duševní život. Latinský pojem *vitium* (česky neřest) odkazuje na chtěný škodolibý projev či jednání. Pakliže se nám tyto projevy samy o sobě stanou cílem kvůli potěšení, které nám přináší, a nikoli prostředkem k tomu, aby člověk mohl žít přirozeným životem, nazýváme je: nestřídmostí, nemravností, lakomstvím, hněvem, smutkem, akédií (lhostejností), marnou slávou, pýchou. Z těchto pojmů posléze vznikl středověký katalog smrtelných hříchů.

Takovýto stav ovlivňuje veškerou lidskou činnost. A tato činnost má vliv nejenom na nás samotné, na naše okolí, nýbrž i v posledku jde o globální dopady! Stačí se rozhlédnout kolem sebe. Bezuzdné uspokojování tužeb a potřeb, typické pro západní národy, vede k tomu, že mnozí lidé na druhém konci světa živoří a jsou nuceni k otrockým pracím, aby se ti první mohli topit v blahobytu. Ten druhý mi slouží jako zdroj mého potěšení, nevnímám ho jako člověka, jako bližního. Hněv je pak často projevem toho, že jsem nedosáhl kýženého cíle, což vede k agresivnímu chování, které může vygradovat k násilným aktům vůči jednotlivcům, ale i celým národům. Velmi často se setkáme s tím, jak mnozí propadají úzkostem, depresím a smutku, když realita není podle jejich představ, např. když přijdou

o majetek či popularitu, nebo je jim někdo odmítne vyhovět. A takto bychom mohli pokračovat dále.

Je-li člověk vnitřně zotročen vášní, svět okolo sebe vnímá na základě toho, jaké mu to přináší uspokojení. Tento stav také vede k proměně vztahu člověka ke světu, proměňuje to také vztah k jeho bližnímu. Dějiny a lidská činnost jsou tímto stavem ovlivněny. Můžeme říci, že v tomto stavu již nejde o správu světa, nýbrž lidská činnost sleduje osobní prospěch. Tím dochází i k proměně lidské činnosti na úrovni politiky, ekonomiky, ekologie, justice, rozvoje vědy a nových technologií či vzdělanosti jako takové.

Mnohdy jsme rozhořčeni nad stavem společnosti, neboť tušíme, že nic dobrého budoucnost nepřinese. A jaké že je řešení? Otcové nám neotřelým způsobem ukazují, že nejprve musí člověk změnit sám sebe, způsob uspokojování svých přirozených potřeb, svůj přístup ke světu, ke svým bližním, k sobě sama a v neposlední řadě také k Bohu. Již jsme se zmínili o asketickém způsobu života. Pokud bychom ale askezi vnímali negativně jako záležitost ponižující člověka, pak nemáme na mysli askezi v křesťanském duchu. Askeze v křesťanském duchu představuje hledání cesty, jak člověku navrátit svobodný stav a jeho přirozený projev. Je to hledání oné důstojnosti, kterou člověk ztratil tím, že podlehl onomu potěšení z uspokojování přirozených potřeb. Askeze proto není umrtvováním, nýbrž návratem ke svobodnému prožívání, k vyváženému a harmonickému životu, k němuž nás Bůh stvořil.

Znamená to návrat ke střídání uspokojování potřeb, kdy své potřeby uspokojujeme v rámci své přirozenosti. Je to půst, který nás vede k tomu, abychom pamatovali na druhé, že i oni mají právo na uspokojení svých potřeb. S tím také souvisí pamatování na potřebné v podobě almužny, kdy jsme schopni dát druhému ze svého. Je to způsob myšlení, kdy druhého nevnímáme jako prostředek či překážku k uspokojení svých vlastních potřeb, nýbrž hledáme cestu, jak mu můžeme být nápomocni. Tento způsob života nás vede k tomu, abychom respektovali právo druhého říci „ne“, aniž bychom se hněvali, že nevyhověl našim představám. Na druhou stranu máme být spravedlivě hněviví vůči bezpráví, které se děje bližnímu. Zaujmout určitý postní styl života, jenž nás nezotročuje, je pak také prevencí vůči patologickému smutku, který nás izoluje od našich bližních, od světa a dokonce i od nás samotných, potažmo i od Boha.

Ano, na individuální rovině se toto vše může zdát bezvýznamné na to, aby takové smýšlení a takový život dokázal vyřešit problémy lidstva či různé krize, v nichž se nacházíme. Nicméně, jsme-li Bohem pověřeni ke správě světa, pak rozhodně záleží na vnitřním rozpoložení každého z nás. To, jak vnímáme svět, své bližní i sebe sama, to se odráží i v naší správě světa. A proto skutečně záleží na asketickém úsilí každého z nás, neboť dohromady dle našich obdarování se společně podílíme na správě světa zrovna tam, kde se právě nacházíme.

Filip Michael Štojdl

Zápisky z maďarsko-rakouských hranic

Opět jsem se na vlastní oči přesvědčil, co znamená tzv. „český virtuál“. Jistě existují i jiné virtuály, ale diskuse v českých médiích je rozhodně více o pocitech než o faktech. Mám na mysli především virtuál českých diskusních fór, který se zakládá na fotografiích ze sci-fi filmů, a prohlášeníh Okamury a Konvičky. Jejich hoaxová rétorika má jediný účel. Zajistit zvolení v nejbližších volbách.

Jak vypadá uprchlík? Mezi uprchlíky v Maďarsku jsem viděl více rodin, žen s dětmi či seniorů, než tzv. mladých mužů (ti tam samozřejmě byli taky). A opravdu, někteří se dopustili „zločinu“, že měli mobil, někteří dokonce i tzv. „chytrý telefon“.

Jak mluví uprchlík? Všichni, se kterými jsem mluvil, používají běžně angličtinu. Mnozí mluví i francouzsky a dvakrát jsem narazil na slovenštinu. Jistě je možné, že je mezi nimi velká skupina těch, kteří naprosto neovládají žádný jazyk. V tom případě by bylo zajímavé srovnání s Čechy (kolik lidí zde aktivně zvládá jakýkoliv cizí jazyk).

Kdo jsou „uprchlíci“? Zahrnují samozřejmě všechny sociální skupiny. Od těch bohatých, na které čekaly na maďarsko-rakouských hranicích německé taxíky (!), až po ty chudé, odkázané na rozhodnutí politiků (na ty tam čekaly černé autobusy). Mezi uprchlíky jsem viděl také staré lidi, novorozence, ale i desítky invalidů (bez ruky, nohy, na vozíčku, slepí atd.).

Ptal jsem se na situaci v Sýrii. Většina mi sdělila (hovořil jsem za celou dobu asi s padesáti lidmi), že hlavním důvodem, proč opouštějí svou zemi, je svržení Bašára Asada a následný chaos, ze kterého těží především Islámský stát. Za celou dobu jsem narazil jen

na několik muslimů. Většinou jsem potkával syrské křesťany.

Nikdo z těch, s nimiž jsem měl možnost mluvit, nevěděl, kdo je Angela Merkelová a neznal ani Českou republiku (jen dva lidé znali „český“ fotbal: Nedvěda a Čecha). Jejich cílem byla „Germánia“, naprosto stejně jako v době jugoslávské války.

Zajímavý byl také fakt, který jsem si ověřil v Budapešti. Pro více než tisícovku nocujících na nádraží bylo k dispozici 12 záchodů (tzv. toi-toi). Tolik snad k argumentům o hygienických návycích uprchlíků. Nikde nebyly k dispozici sprchy, jen pár kohoutků se studenou vodou. Z humanitární pomoci jsou nejnutenější především léky, hygienické potřeby (mýdla, zubní kartáčky, pasty, ručníky, pleny, vložky atp.), dále pak stany, karimatky, matrace. A především INFORMACE. To, že se uprchlíci dozvídají např. o uzavírání hranic, je více dílem náhody (možná i práce převaděčů) a možností připojit se k internetu než nějakého oficiálního informování od úradů.

Jak pomáhat uprchlíkům? Především je nutné, aby český stát naprosto jasně definoval, co chce od neziskových organizací, církví, firem a dalších. Je potřeba učinit seznam věcí požadovaných, a věci, které jsme skutečně schopni nabídnout. Neziskové organizace a církve nesmí jednat samostatně (chaoticky sbírat cokoli), ale jednotně. O lidi, kteří už jsou na území EU, se postarat nikoliv na základě kvót, ale na základě toho, co jsme skutečně (reálně a bez populismu) schopni nabídnout, včetně toho, co jsou schopni nabídnout „uprchlíci“.

Jaký je můj osobní pohled na uprchlickou krizi? Jestliže řekneme, že Evropa tuto situaci nezvládá, pak musíme říci, že ji celý Západ nezvládá už dlouho. Řízené svrhávání diktátorů bylo jen vyslovením písmene „A“. Chaos, který zavládl po jejich svržení, je bodem „B“, který evropské státy už nezvládly. Vstoupit na území jiného státu, bombardovat, svrhávat režimy, to vše je jednoznačně snadnější, než přijít s konkrétním řešením. Za současnou situaci mají odpovědnost všechny země EU, USA, ale i Rusko. Mají tak podle mne i plnou odpovědnost za oběti tohoto stavu.

Říkat „nechceme uprchlíky“, je v tuto chvíli akt zoufalství a politické neschopnosti. Bez reálné změny zahraniční politiky to prostě nepůjde, stejně tak to nepůjde bez přijetí odpovědnosti za své vlastní činy. Pokud by fungovaly bezchybně bezpečnostní složky státu (a já v to stále doufám), je nezbytné integrovat všechny, které integrovat můžeme, a kteří jsou na území EU. Pokud se podle bezpečnostních složek státu ukáže, že daný žadatel o azyl je terorista či

představuje jakékoliv bezpečnostní riziko pro ČR či EU, pak je samozřejmě možné takové lidi okamžitě posadit do letadla a poslat do země, odkud přišli. Nedomnívám se, že by jich mezi uprchlíky bylo více než pět procent.

Chaos teď nevládne jen na hranicích, ale i v hlavách politických špiček. Vědí, co chtějí lidé slyšet, co je populární, za co sklídí politické body. Podle toho se také rozhodují. Stejně tak se bohužel rozhodují i představitelé církví (pokazit si reputaci u „většiny“ není dobré).

Tváří v tvář uprchlické krizi nastala objektivně situace, ve které si může Evropa říci jasně, na jakých hodnotách skutečně stojí (nakonec to bude tak jako tak nucena učinit). Zatím to však vypadá, že na žádných, neboť do takového definování se nikomu prostě nechce. Chce-li kdokoliv, aby „uprchlíci“ sdíleli naši kulturu, pak by takový člověk měl být schopen definovat její obsah. To však opět doposavad nikdo nebyl schopen. A v tom bude podle mne ten „zakopaný pes“.

